

## زیست‌شناخت برخی خاورشناسان و آثار آنان

دکتر حسن رضایی هفتادری\*  
عضو هیئت علمی دانشگاه تهران (پردیس قم)

### چکیده

در این تحقیق به معرفی اجمالی ۲۰ خاورشناس و آثار قرآنی آنان به ترتیب حروف الفبای فارسی پرداخته شده است، که حرف اول نام آن‌ها «ب» است. در این مجموعه زیست‌شناخت (بارت، یاکوب - Barth, Jacob)، (بارتلمی سنت هیلر، ژول - Barthelemy Saint Hilaire, Jules)، (بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ - Bartold, vasily vladimirovich)، (باوم اشتارک، آنتون - Baumstark, Anton)، (براون، ادوارد گرنویل - Browne, Edward Granville)، (برتن، جان - Burton, John)، (برشه، لئون - Bercher, Leon)، (برک، ژاک - Berque, Jacque)، (برگشتراسر، گوتهلر - BergsträBer, Gotthelf)، (برونشوویگ روبر - Brunschvig, Robert)، (بل، ریچارد - Bell, Richard)، (بلاشر، رژیس - Blachere, Regis)، (بلمی، جیمز آندرو - Bellamy, James Andrew)، (بلیایف یوگنی آکساندروویچ - Beliaev, Evgeni Alexanderovich)، (بورکهارت، تیتوس - Burckhardt, Titus)، (بوسکه، ژرژ آنری - Bousquet, George Henri)، (بوسه، هربرت - Busse, Heribert)، (بول، فرانتس - Buhl, Franz)، (بیج لفلد، ویلم - Bijlefeld, Willem A)، (بیشای، ویلسن - Bishai, Wilson B). وجود دارد.

واژه‌های اصلی: قرآن، خاورشناسان، زندگی‌نامه.

قرآن در نظر اسلام‌شناسان و قرآن‌پژوهان غربی از اهمیت بسیاری برخوردار بوده و در نتیجه به بررسی آن پرداخته‌اند. آنان حاصل پژوهش‌های خود را درباره این کتاب آسمانی در قالب مقالات، کتاب‌ها و دایرةالمعارف‌ها به جهان علم عرضه کرده‌اند. شناخت این آثار و افراد برای ما مسلمانان ضرورتی انکارناپذیر است، چه این که در پس نگارش برخی از آنها اهداف استعماری و تبشیری نهفته است.

### تاریخچه

پژوهشگران آثاری را در معرفی خاورشناسان و تألیفات آنان به رشته تحریر درآورده‌اند. این آثار را بر اساس محتوای آن می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: الف) کتابهایی که در آنها فقط به زندگی‌نامه علمی و آثار خاورشناسان پرداخته شده است.

ب) آثاری که در آنها ضمن بررسی آراء خاورشناسان به مناسبت، زیست شناخت و تألیفات آنان نیز ارائه گردیده است.

مهم‌ترین آثاری که از قسم اول بوده و به فارسی نگاشته شده، بدین قرارند: فرهنگ اسلام‌شناسان خارجی تألیف حسین عبدالهی خورش که در دو جلد در سال ۱۳۴۴ش توسط انتشارات مؤسسه مطبوعاتی مطهر چاپ شده است؛ فرهنگ خاورشناسان، شرح حال و خدمات دانشمندان ایران‌شناس و مستشرق تألیف ابوالقاسم سحاب که در یک جلد در سال ۱۳۵۶ش توسط نشر کتاب سحاب منتشر شده است؛ فرهنگ جامع خاورشناسان مشهور و مسافران به مشرق زمین تألیف نصرالله نیک بین که در دو جلد در سال ۱۳۸۰ش توسط انتشارات آرون چاپ شده است. از جمله آثار فارسی که از قسم دوم می‌باشند: نقد آثار خاورشناسان تألیف مصطفی حسینی طباطبایی که در یک جلد در سال ۱۳۷۵ش توسط انتشارات چاپخش منتشر شده است؛ مستشرقان و تاریخ‌گذاری قرآن تألیف محمدجواد اسکندرلو که در یک جلد در سال ۱۳۸۵ش توسط انتشارات پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن چاپ شده است؛ مستشرقان و حدیث تألیف سهیلا شینی میرزا که در یک جلد در سال ۱۳۸۵ش توسط نشر هستی‌نما منتشر شده است؛ البته تألیفاتی درباره خاورشناسان و آثار آنان به زبان‌های دیگر تدوین شده که به سبب پرهیز از طولانی شدن مقاله از پرداختن به آنها خودداری می‌گردد. بررسی تألیفاتی که درباره زندگی‌نامه علمی و آثار خاورشناسان است نشان می‌دهد که در آنها شرح حال برخی از خاورشناسان و آثار قرآنی آنان ذکر نشده است. نگارنده در این مقاله و دیگر مقالات بر آن است با معرفی اجمالی، خاورشناسان و آثار قرآنی آنان را تکمیل نماید.

Barth, Jacob      **۱. بارت، یاکوب**

تاریخچه

وی در سال ۱۸۵۱م در فلهینگن (آلمان) به دنیا آمد. در دانشگاه‌های برلین، لایپزیک و استراسبورگ زیر نظر فلاشیر ونولدکه به تحصیل در زبان‌شناسی زبان‌های سامی پرداخت. از ۱۸۷۴ تا پایان عمر در مدرسه دینی یهودیان برلین که عزرائیل هیلدس هایمر آن را تأسیس کرده بود، به تدریس زبان عبری و تفسیر کتاب مقدس و فلسفه یهود مشغول بود. در سال ۱۸۷۶ مدرس زبان شناسی زبان‌های سامی در دانشگاه برلین بود و ۱۸۸۰ دانشیار گردید. در زمینه‌های مطالعات اسلامی و درباره ابولهب عموی پیامبر اسلام ﷺ تحقیقاتی انجام داده است. وی در سال ۱۹۱۴ درگذشت.

مهم‌ترین آثار

1. wellhausen, J. «Zum Koran», ZDMG 67, 1913, 630 – 634; Notes by J. Barth, 68, 1914, 224 – 226.

۱. درباره قرآن (یادداشت‌ها).

2. «Studien zur kritik und Exegese des Qorans», Islām6, 1915 – 16, 113 – 148.

۲. مطالعاتی درباره نقد و تفسیر قرآن.

(Chicago University. Oriental Institute Library. 2\750,751; Encyclopaedia Judaica. 4\262–263; London University. School of oriental and African Studies. Library. 1\657).

Barthelemy Saint Hilaire, Jules      **۲. بارتلمی سنت هیلر، ژول**

تاریخچه

وی در ۱۹ اوت سال ۱۸۰۵م در پاریس به دنیا آمد. دارای تحصیلات عالی بود و به فراگیری زبان‌های شرقی علاقه خاصی داشت. زیر نظر اوژن بورنوف به مطالعه زبان سنکریت پرداخت. زمینه‌های مورد علاقه او فلسفه، زبان، تاریخ، جامعه‌شناسی و اقتصاد سیاسی بود، اما بیشتر به عنوان پژوهشگر فلسفه یونانی شهرت داشت. ترجمه کتاب علم الطبیعه ارسطو دستاورد عمده زندگی او محسوب می‌شود. از ۱۸۳۸ تا ۱۸۵۲ استاد فلسفه یونان و لاتین در کولژ دو فرانس و ۱۸۳۹ عضو آکادمی علوم اخلاقی و سیاسی بود. وی در ۲۴ نوامبر سال ۱۸۹۵ در پاریس درگذشت.

مهم‌ترین اثر

- *Mahomet et le coran. Precede d'une introduction sur les devoirs mutuels de la philosophie et de la religion.* Paris: Didier, 1865.

محمد ﷺ و قرآن

(Brockhaus Enzyklopädie. 2\333; Buckland, 29; Chicago University. Oriental Institute Library. 2\752 ).

۳. **بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ** Bartold, vasily vladimirovich

تاریخچه

وی در ۱۵ نوامبر سال ۱۸۶۹م در پترزبورگ (جمهوری روسیه) متولد شد. ۱۸۸۷ وارد دانشکده زبان‌های شرقی دانشگاه پترزبورگ شد و در بخش عربی، فارسی، ترکی و تاتاری به تحصیل پرداخت و در سال ۱۸۹۱ دانشکده را به پایان رساند. ۱۸۹۲ برای ادامه تحصیل به آلمان سفر کرد و از استادانی چون آگوست مولر و نولدکه سود جست. از ۱۸۹۷ تا ۱۹۰۰ با تألیف و انتشار جلد اول کتاب **ترکستان هنگام استیلای مغول** به درجه علمی فوق لیسانس و با انتشار جلد دوم همان کتاب موفق به دریافت درجه دکتری تاریخ گردید. در ۱۹۰۲ مجله **عالم اسلام** را بنیان گذاشت و خود سردبیر آن گردید. او از نخستین کسانی است که در تدوین تاریخ قوم‌های آسیای میانه و تألیف کتاب‌هایی درباره اسلام از منابع معتبر و اصیل سود جست. نظریات تازه او درباره اسلام و ویژگی‌های دوران صدر اسلام بسیار ارزشمند است. وی در ۱۹ اوت سال ۱۹۳۰ در لنینگراد درگذشت.

مهم‌ترین آثار

1. «Koran i More», (Le coran et la mer), zkv 1, 1925, 106 – 110.

۱. قرآن و دریا.

2. «Zur frage über die Berufung mohammed's», MMV, 1930, 706 – 708»

۲. «درباره دعوت حضرت محمد ﷺ»

(Chicago University. Oriental Institute Library. 2\755–756; Der Grosse Duden–Lexikon.1\476; Haykakan Sovetakan Hanragitaran. 2\338; Miliband, 61–63).

Baumstark, Anton

۴. **باوم اشتارک، آنتون**

تاریخچه

وی در ۴ اوت سال ۱۸۷۲م در کنستانس (آلمان) به دنیا آمد. از ۱۹۲۱ تا

دکتر حسین رضایی هفتاد و هفت سالگی درگذشت  
۱۷۴

۱۹۳۰ استاد افتخاری در دانشگاه بن، از ۱۹۲۶ استاد دانشگاه اوترشت و از ۱۹۳۱ تا ۱۹۳۵ استاد زبان سامی در دانشگاه مونستر بود. باوم اشتارک مؤسس و ناشر نشریه اورینس کریستیانوس بود و در زمینه مسیحیان غیر بیزانتینی و ادبیات سریانی تحقیقاتی انجام داد. آنتون در سال ۱۹۴۸ در بن درگذشت.  
مهم‌ترین آثار

1. «Jüdischer und christlicher Gebetstypus im Koran», islām 16, 1927, 229 – 248.

۱. شیوه پرستش یهودیان و مسیحیان از دیدگاه قرآن.

2. «zur Herkunft der monotheistischen Bekenntnisformeln im Koran», oriens christianus 37, 1953, 6 – 22».

۲. درباره منشأ شهادت به وحدانیت خدا در قرآن. (Miliband, 56)

Browne, Edward Granville

۵. براون، ادوارد گرنویل

تاریخچه

وی در ۷ فوریه سال ۱۸۶۲م در گلاستر شر (انگلستان) به دنیا آمد. ۱۸۷۹ به دانشگاه کیمبریج راه یافت و به تحصیل دروس پزشکی و زبان‌های شرقی پرداخت. در ۱۸۸۷ موفق به اخذ درجه دکتری در طب گردید. در سال ۱۸۸۷ عضو کالج پمبروک دانشگاه کیمبریج گردید. سپس از راه ترکیه به ایران آمد، از شهر تبریز، تهران، اصفهان، شیراز، یزد و کرمان دیدن کرد.

در سال ۱۸۸۸ از راه روسیه به کشورش بازگشت و در سمت مدرس زبان فارسی در دانشگاه کیمبریج به تدریس پرداخت. از ۱۹۰۲ تا پایان عمر استاد زبان عربی و رئیس گروه آموزشی زبان‌های شرقی در دانشگاه کیمبریج بود. پروفیسور براون در ادامه تحقیقاتش در زمینه شرق‌شناسی به فرانسه، تونس، مصر، قبرس و قسطنطنیه نیز سفر کرد و ریاست انجمن اوقاف گیب را که کارش انتشار کتاب‌ها و آثار شرقی بود، به عهده گرفت. وی در ۵ ژانویه سال ۱۹۲۶ در کیمبریج درگذشت و جسدش را در خانه‌اش در نزدیکی شهر نیوکاسل به خاک سپردند.

مهم‌ترین اثر

«Description of An old Persian commentary on the kuran», JRAS, 1894, 417 – 524; London: 1894.

شرح یک تفسیر فارسی قدیمی از قرآن. [این اثر با عنوان و مشخصات زیر به فارسی ترجمه و چاپ شده است: «شرح نسخه خطی یک تفسیر قدیم دری قرآن»، ترجمه عبدالقیوم قدیم، ادب، ج ۱۷، ش ۵، ۱۳۴۸، ۱۲۳ – ۱۲۴].

(Chicago University. Oriental Institute Library. 3\689– 691; The New Encyclopaedia Britannica. 4\287; Archiv Orientalni. 7\268. )

Burton, John                      ۶. برتن، جان

تاریخچه

وی در سال ۱۹۲۹م دیده به جهان گشود. استاد دانشگاه سنت اندروز انگلستان شد و آثار متعددی دربارهٔ مباحث علوم قرآن و مسائل فقهی به رشته تحریر در آورد.

مهم‌ترین آثار

1. «The meaning of “ihsān”», Journal of semitic studies 19 (1974), 47 – 75.  
۱. معنای احسان.
2. The collection of the Qurān, Cambridge, Cambridge University press, 1977, vii – 273.  
۲. جمع‌آوری قرآن.
3. «Mut‘a, tamattu‘ and istimta‘: a confusion of tafsīrs», union Europeenne des Arabisants et Islamistants, 10 th congress, Edinburgh 1980: proceedings, ed. by R. Hillenbrand, Edinburgh, 1982, 1 – 11.  
۳. متعه، تمتع و استمتاع: آشفتگی تفاسیر.
4. «The exegesis of Q. 2: 106 and The Islāmic Theories of naskh», Bulletin of the school of oriental and African studies 48 (1985), 452 – 469.  
۴. تفسیر آیه ۱۰۶ سوره بقره و نظریات اسلامی نسخ.
5. «The interpretation of Q. 87: 6 – 7 and The Theories of naskh», Der Islām 62 (1985), 5 - 19.  
۵. تفسیر آیات ۶ – ۷ سوره بقره و نظریات نسخ.
6. «The interpretation of Q. 4: 23 and Muslim theories of naskh», occasional papers of the school of Abbasid studies 1 (1986), 40 – 54.  
۶. تفسیر آیات ۲۳ سوره نساء و نظریات اسلامی نسخ.
7. «Linguistic errors in The Qurān», Journal of semitic studies 33 (1988), 181 – 196.  
۷. خطاهای زبان‌شناسی در قرآن.
8. «The Qurān and the Islāmic Practice of wudū», Bulletin of the

زیست‌شناخت برخی خاورشناسان و آثار آنان  
دکتر حسن رضایی هفتناذر □ ۱۷۶

school of oriental and African studies 51 (1988), 21 – 58.

۸. قرآن و عمل اسلامی وضو.

9. «The reading of the Qurān 20: 63», Journal of Arabic Linguistics 19, (1988), 7 – 26.

۹. قرائت آیه ۶۳ سوره طه.

10. «The Quranic exegesis», Religion, learning and science in The Abbasid Period, ed. by M. J. L. Young, J. D. Latham and R. B. serjeant, cambridge, Cambridge University press, 1990.

۱۰. تفسیر قرآنی.

11. The sources of Islāmic law: Islāmic Theories of abrogation, Edinburgh, Edinburgh University press, 1990, Xi + 235.

۱۱. منابع فقه اسلامی: نظریات اسلامی نسخ.

12. «The reading of Q. 5:60», proceedings of The colloquium on Arabic grammar, Budapest ... 1991, ed. by k. Devenyi, Budapest, Eötvös lorand university chair for Arabic studies, 1991, 115 – 120.

۱۲. قرائت آیه ۶۰ سوره مائده.

13. «The corruption of the scriptures», occasional papers of the school of abbasid studies 4 (1922), 95 – 106.

۱۳. تحریف کتاب‌های مقدس.

14. «law and exegesis: the penalty for adultery in Islam», Approaches to the Qurān, ed. by G. R. Hawting, London, Routledge, 1993, 269 – 284.

۱۴. فقه و تفسیر: حد زناى محصنه در اسلام.

15. «Q. 28: 68», zeitschrift für arabische linguistik 25 (1993), 132 – 138.

۱۵. آیه ۶۸ سوره قصص.

16. «The interpretation of Q. 43: 81 and the techniques of exegetes», proceedings of The 14th congress of The union Europeenne des arabisants et Islamisants, Budapest ... 1988. part 1. ed. by A. Foder, Budapest, Eötvös lorand university chair for Arabic studies, 1995, 3 – 12.

۱۶. تفسیر آیه ۸۱ سوره زخرف و روش‌های مفسران.

17. «Abrogation», Encyclopaedia of The Qurān, ed. By, Jane Dammen

Mc Auliffe, Leiden, Brill, 2001, vol. 1, 11 – 19.

۱۷. نسخ.

18. «Qurān and sunnah: a case of cultural disjunction», Method and theory in The study of Islamic origins, ed. by. Herbert Berg, Leiden, E. J. Brill, 2003, 137 – 157.

۱۸. قرآن و سنت: نمونه‌ای از جدایی فرهنگی.

(Burton, I–V; Encyclopaedia of the Qurān, 1\19,361).

**۷. برشه، لئون** Bercher, Leon

تاریخچه

وی در سال ۱۸۸۹ به دنیا آمد. و اهل فرانسه بود. به عنوان کارمند ادراى و مدیر مرکز تحقیقات عالی در تونس، تحت الحمایه فرانسه، خدمت کرد و در سال ۱۹۵۵ درگذشت.

مهم‌ترین اثر

«les delites et les peines de droit commun prevus par Le coran», Leur reglementation dans les rites malekite, chafeite et hanefite. Par. L. Bercher Tunis: societe anonyme de L'imprimerie rapide, 1926.

جرائم و مجازات‌های حقوق عمومی پیش‌بینی شده در قرآن.

(Chicago University. Oriental Institute Library. 3\47; London University. School of oriental and African Studies. Library. 1\759).

**۸. بوک، ژاک** Berque, Jacque

تاریخچه

وی در ۴ ژوئن سال ۱۹۱۰م در مولیر (الجزایر) متولد شد. یکی از استادان شناخته شده غرب در مسایل دینی بود و آثار متعددی درباره اسلام داشت. بیست سال درباره قرآن مطالعه کرد و در ۱۹۹۱ آن را به زبان فرانسه برگرداند. او سعی کرد تصورات غیر منطقی درباره اسلام را از افکار غربی‌ها بزدايد. بیست و پنج سال کرسی تاریخ اجتماعی اسلام معاصر را در دانشگاه‌های فرانسه برعهده داشت و در سال ۱۹۹۵ درگذشت.

مهم‌ترین آثار

1. «L'idee de temps dans Le coran», Homenaje al prof. Jocinto Bosch vila. Granada: Universidad de Granada, Departamento de Estudion

semiticos, 1991, 1155 – 1164.

۱. مفهوم زمان در قرآن.

2. Relire Le Coran. Paris: Albin Michel, 1993; Loucel, H. Etudes 379, zabbal, f. Quantara: cultures en Mouvement 7, 1993, 5.

۲. بازخوانی قرآن.

((Chicago University. Oriental Institute Library. 3\97; London University. School of oriental and African Studies. Library. 1\779; Robert, 1\335).

BergsträBer, Gotthelf

۹. برگستراسر، گوتهلّف

تاریخچه

وی در ۵ آوریل سال ۱۸۸۶م در پلاوئن (آلمان) به دنیا آمد. ۱۹۰۴ به دانشگاه لایپزیگ راه یافت وزیر نظر آوگوست فیشر به مطالعه زبان‌های سامی به ویژه زبان عربی پرداخت. در ۱۹۱۱ با ارائه پایان نامه «حروف نفی در قرآن» به اخذ درجه دکتری نایل آمد و در سال ۱۹۱۲ با ارائه رساله «معجم قراء القرآن و تراجمهم» درجه استادی زبان‌های سامی و علوم اسلامی را گرفت. به آسیای صغیر، سوریه، فلسطین و مصر سفر و مقارن جنگ جهانی اول در دانشگاه استانبول تدریس کرد. سپس به آلمان بازگشت و تا پایان عمر در دانشگاه‌های کونیگسبرگ، برسلاو، هایدلبرگ و مونیخ به تدریس زبان‌های سامی و علوم اسلامی پرداخت. او مدیر مرکز مطالعات تطبیقی تمدن‌ها بود و در ۱۶ اوت سال ۱۹۳۳ در واتسمان درگذشت.

مهم‌ترین آثار

1. Geschichte des Qorans. Von Theodor Noldeke, bearb. Von Friedrich schwally ... Leipzig: T. weicher, 1909 – 1938. 3 vols.

۱. تاریخ قرآن (نشر ج ۳).

2. Die Negationen im kuran. Ein Beitrag zur historischen Grammatik des Arabischen ... leipzig: 1911.

۲. حروف نفی در قرآن (پایان نامه دکتری).

3. Verneinungs – und Fragepartikeln und verwandten im kuran. Ein Beitrag zur historischen Grammatik des arabischen, Leipzig: J. C. Hinrichs, 1914. [for criticism see: sprengling, M. AJSLL, v. 33, 338 – 339.]

۳. حروف نفی وادات پرسشی و ارتباط درونی در قرآن.
4. «Die koranlesung des Hasan von Basra», *Islamica* 2, 1926, 11 – 57.
۴. قرائت قرآن حسن بصری.
5. plan eines apparatus oritious zum Koran. München: Verlag der Bayerischen Akademie der wissenschaften, 1930.
۵. طرح تفسیر کامل قرآن.
6. Bergsträsser, G. & Huber, k. «Koran lesung in kairo», miteinem Beitrag von k. Huber. (koranrezitationen), *Islām* 20, 1932, 1 – 42; 21, 1933, 110 – 140.
۶. قرائت قرآن در قاهره (با همکاری).
7. Ibn al – jazari, Muhammad Ibn Muhammad, 1350 – 1429. kitāb Ghayat al – Nihayah fī Tabaqāt al – Qurra. Leipzig: Deutsche Morgenländische Gesellschaft in kommission bei F. A. Brockhaus, 1933 – 1935. 3 vols. In 2.
۷. کتاب غایة النهایة فی طبقات القراء، اثر شمس الدین محمد بن محمد الجزری (تصحیح، با همکاری).
8. «Neue Quellen zum Koran – Text», *Forschungen und Fortschritte* 9, 1933, 78.
۸. منابع تازه درباره متن قرآن.
9. «Nichtkanonische Koranlesarten im Muhtasab des Ibn Ginni», München: 1933.
۹. شیوه‌های قرائت غیر معمول قرآن در کتاب المحتسب، اثر ابن جنی.
10. Ibn khalawayh, Husayn Ibn Ahmad, d. 980 or 81. Mukhtasar fī shawadhhdh al – Qurān. Foreword also in English by Arthur Jeffery, Leipzig: Deutsche Morgenländische Gesellschaft, 1934.
۱۰. مختصر فی شواذ القرآن من کتاب البدیع یا کتاب القراءات الشاذة، اثر ابن خالویه (نقد)
- (Brockhaus Enzyklopädie. 2\556; Meyers Enzyklopadisches Lexikon. 3\829; Archiv für Orientalforschung. 1\60).

۱۰. برونشویگ روبر **Brunschvig, Robert**

تاریخچه

وی در سال ۱۹۰۱م در بوردو (فرانسه) به دنیا آمد. در سال ۱۹۳۲ استاد تمدن اسلامی در دانشگاه الجزیره شد. در ۱۹۴۰ مدارس ابتدایی و دبیرستان برای

یهودیان الجزایری تأسیس کرد. در ۱۹۴۲ و ۱۹۴۳ رئیس کمیته مطالعات اجتماعی اقلیت یهودی الجزایر شد و سال ۱۹۴۵ به سمت استاد زبان و ادبیات عرب دانشگاه بوردو منصوب شد. او پس از ده سال تدریس، به پاریس رفت و مدیر انستیتوی مطالعات اسلامی دانشگاه سوربن گردید. برونشویگ با همکاری ساخت، ویرایش مطالب نشریه **مطالعات اسلامی** را به عهده داشت.

#### مهم‌ترین آثار

«simples remarques negatives sur le vocabulaire du corān», SI 5, 1956, 19 – 32.

«ملاحظات ساده منفی درباره واژگان قرآن»

(Encyclopaedia Judica. 4\1419–1420; London University. School of oriental and African Studies. Library. 2\118).

Bell, Richard

۱۱. بل، ریچارد

تاریخچه

وی در سال ۱۸۷۶ به دنیا آمد. از اهالی اسکاتلند بود و در دانشگاه ادینبرا در رشته هنر و الهیات درس خواند. سپس تحصیلاتش را در آلمان ادامه داد. استادیار کرسی عربی و عبری در دانشگاه ادینبرا بود. در ۱۹۲۱ در سمت مربی و سپس دانشیار عربی همان دانشگاه به تدریس پرداخت و سال ۱۹۴۷ بازنشسته گردید. در آغاز شیفته تحقیق در ریاضیات عرب (اسلامی) و مطالعه نسخ خطی کتابخانه دانشگاه ادینبرا بود، اما سپس به مطالعه قرآن و ترجمه آن به زبان انگلیسی پرداخت. به سرزمین‌های عرب زبان مسافرت کرد و در سال ۱۹۵۲ چشم از جهان فرو بست.

مهم‌ترین آثار

1. «A Dupli cate in The Koran, The composition of surah XXIII», MW 18, 1928, 227 – 233.

۱. متشابهی در قرآن، ساختار سوره بیست و سوم.

2. «The Men of The A'raf (surah vii: 44)», MW 22. 1932, 43 – 48.

۲. مردم اعراف (سوره هفتم آیه ۴۴).

3. The Qurān. Translated with a critical re – arrangment of The surates, Edinburgh: T. and T. clark, 1937 – 39.

۳. قرآن (ترجمه).

4. «Muhammad and Divorce in The Qurān», MW 29, 1939, 55 – 62.

۴. حضرت محمد ﷺ و طلاق در قرآن.
5. «The style of The Qurān», TGOS 11, 1942 – 44, 9 – 15.
۵. سبک قرآن.
6. «Muhammad's knowledge of The old Testament», studia semitica et Orientalia, II, Presented vol. to W. B. Stevenson, Glasgow: 1945, 1 – 20.
۶. آگاهی حضرت محمد ﷺ از کتاب عهد عتیق.
7. «surat al – Hashr», a study of its composition, MW 38, 1948, 29 – 42.
۷. سورة حشر.
8. «Introduction to The Qurān», Edinburgh: University press, 1953; 1970; 1990. (Islāmīc surreys 8.)
۸. در آمدی بر قرآن.
9. Commentary on The Qurān. 1: Surahs I- XXIV, 2: Surahs XXV – CXLIV. Ed. C. E. Bos worth and M. E. J. Richardson. Manchester: 1991.
۹. تفسیر قرآن.
- (Chicago University. Oriental Institute Library. 3\10–11; London University. School of oriental and African Studies. Library. 1\729).

Blachere, Regis

۱۲. بلاشر، رژیس

تاریخچه

وی در سال ۱۹۰۰م درمون روژ (فرانسه) به دنیا آمد. در پانزده سالگی همراه پدر و مارش روانه مراکش شد. پس از اتمام تحصیلات متوسطه در کازابلانکا (دارالبیضاء)، در مدرسه مولای یوسف در رباط به تحصیل پرداخت. در سال ۱۹۲۲ لیسانس گرفت و سال ۱۹۳۵ با ارائه پایان نامه‌ای - در دو مرحله - با عنوان ابوالطیب متنبی و ترجمه طبقات الامم اثر صاعد بن احمد اندلسی، به اخذ درجه دکتری از دانشگاه سوربن نایل آمد. به زبان عربی و گویش‌های بدوی و مکی و مدنی تسلط کامل داشت. در زمینه مطالعات اسلامی و ادبیات عرب از سرشناسان جهان عرب است. ترجمه او از قرآن کریم یکی از بهترین ترجمه‌های موجود در زبان‌های اروپایی است و نشانگر نقد منابع و مباحث تاریخی و لغوی و ادبی شناخته شده است. استاد فلسفه عرب (اسلام) در دانشگاه سوربن و استاد

دانشکده ادبیات پاریس بود. مقالات متعددی در دایره المعارف اسلام و در دایره المعارف بزرگ فرانسه به چاپ رساند و سرانجام در ۷ اوت سال ۱۹۷۳ در پاریس درگذشت.

مهم ترین آثار

1. Le coran; traduction selon un essai de reclassement des sourates. Par Regis Blachere. Paris: G. P. Maisonneuve, 1947 – 1950; 1957; Paris: presses Universitaires de France, 1966; 5 ed, 1977.

۱. قرآن، ترجمه بر مبنای طبقه بندی درباره سوره ها.

2. Introduction au corān. Paris: G. P. Maisonneuve, 1947; 2 ed., Partiellement refondue. Paris: Edition Besson chentemerle, 1959; Paris: G. P. Maisonneuve, 1977.

۲. مدخلی بر قرآن.

3. «Note sur le substantif nafs souffle vital âme dans le coran», semitica, I, 1948, 69 – 77.

۳. یادداشت درباره نفس حیاتی جان در قرآن.

(Great Soviet Encyclopaedia. 13\380; London University. School of oriental and African Studies. Library. 1\942; Robert, 1\359).

Bellamy, James Andrew

۱۳. بلمی، جیمز آندرو

تاریخچه

وی در ۱۲ اوت سال ۱۹۲۵م در شهر انزویل، ایالت ایندیانا (امریکا) به دنیا آمد. در سال ۱۹۴۶ از سنت کالج لیسانس علوم انسانی گرفت. از سال ۱۹۵۱ تا ۱۹۵۳ با استفاده از بورسیه هریسن در دانشگاه پنسیلوانیا، و در ۱۹۵۳ و ۱۹۵۴ با بورسیه بنیادفورد به تحصیل پرداخت و ۱۹۵۶ موفق به اخذ درجه دکتری در مطالعات شرقی گردید. ۱۹۵۶ و ۱۹۵۷ مربی موقت زبان عربی در دانشگاه پنسیلوانیا، ۱۹۵۸ و ۱۹۵۹ استادیار دانشگاه ایالتی وین، ۱۹۵۹ و ۱۹۶۰ مربی دانشگاه میشیگان در شهر ان آربر، ۱۹۶۰ تا ۱۹۶۴ استادیار و ۱۹۶۴ تا ۱۹۶۸ دانشیار شد و سپس به درجه استادی رسید.

مهم‌ترین اثر

«The Mysterious letter of The Koran: old Abbreviations of The Basmalah», JAOS, 1973, 7 – 9.

حروف رمزی قرآن: اختصارات قدیمی بسم الله.

(Directory of American Scholars. 3\34).

#### ۱۴. بلیایف یوگنی آلکساندروویچ Beliaev, Evgeni Alexanderovich

تاریخچه

وی در ۲۱ فوریه سال ۱۸۹۵م در رژف واقع در استان تورسک (کالینین) متولد شد. از ۱۹۱۳ تا ۱۹۱۶ به تحصیل در دانشکده زبان‌های شرقی دانشگاه پترزبورگ اشتغال داشت. سال ۱۹۲۲ انستیتوی شرق شناسی مسکو را به پایان رساند و نامزد (دکتر) علوم تاریخی شد. ۱۹۶۲ بدون دفاع از رساله، به دریافت درجه دکتری نایل آمد. ۱۹۱۸ داوطلبانه وارد ارتش سرخ شد. ۱۹۲۴ تا ۱۹۲۹، ۱۹۳۴ تا ۱۹۴۲ و از ۱۹۴۵ تا ۱۹۵۳ استاد مدرسه عالی سیاسی وزارت امور خارجه اتحاد شوروی بود. در سال ۱۹۳۵ به مقام دانشیاری رسید و از ۱۹۴۵ تا ۱۹۵۵ سرپرست گروه تاریخ کشورهای شرق نزدیک و دور، در انستیتوی شرق‌شناسی مسکو شد. وی در سال ۱۹۶۴ درگذشت.

مهم‌ترین آثار

1. «proiskhozhdenie Islama. Khrestomatiia», Moskovskii Rabochii. Moskva – Leningrad: Rabochii, 1931, 184.

۱. پیدایش اسلام، برگزیده‌ها.

2. Koran. Per. i komm. I. Iu. Krachkovskogo, Moskvo: IVL, 1963.

۲. قرآن (مقدمه).

(Great Soviet Encyclopaedia. 3\139; Miliband, 72).

#### ۱۵. بورکهارت، تیتوس Burckhardt, Titus

تاریخچه

وی اهل سویس بود. در فلورانس (ایتالیا) در سال ۱۹۰۳ به دنیا آمد. علاقه خاصی به هنرهای شرقی، به ویژه اسلامی، داشت و به همین خاطر تاریخ، علوم و زبان‌های شرقی را فرا گرفت. در زمینه معماری، شهرسازی، جامعه‌شناسی، علوم و عرفان اسلامی تحقیقاتی انجام داد. در سال ۱۹۷۲ از سوی یونسکو عهده‌دار حفظ و نگهداری آثار باستانی شهر فاس در مغرب گردید. همچنین مدیر بنگاه انتشاراتی گراف فرلاگ - که چاپ و نشر نسخ کهن را انجام می‌دهد - بود.

مهم‌ترین آثار

1. «Du Barzakh», Etudes traditionnelles 42, 1937, 419 – 427.  
۱. دربارهٔ برزخ.
2. «De la Thora, de L’Evangile et du Qorān», Etudes Traditionnelles 43, 1938, 328 – 337.  
۲. دربارهٔ تورات، انجیل و قرآن.
3. Introduction aux doctrines esoteriques de L’Islām. Lyon: Derain, Alger: Messerschmitt, 1955.  
۳. درآمدی بر آموزه‌های باطنی اسلام.  
(Chicago University. Oriental Institute Library. 3\771; London University. School of oriental and African Studies. Library. 2\158–159).

Bousquet, George Henri

۱۶. بوسکه، ژرژ آنری

تاریخچه

از اهالی فرانسه و استاد دانشکدهٔ حقوق و جامعه‌شناسی در الجزایر بود.

مهم‌ترین آثار

1. snouck – Hurgronje, C. «La legende qoranique d’Abraham et la politique religieuse du prophete Muhammed», traduit (avec la collaboration de G. W. Bousquet – Mirandolle) avec introduction et portface par G. H. Bousquet, RA 95, 1951, 273 – 288.  
۱. داستان قرآنی ابراهیم و سبب دینی حضرت محمد ﷺ (مقدمه و پی‌نوشت).
2. Noldeke, Theodor, 1836 – 1930. Remarques critiques sur le style et la syntaxe du coran. Traduit avec une postface, observations sociologiques sur le dogme de la precelence du coran, par G. H. Bousquet, paris: A. maisonneuve, 1953.  
۲. ملاحظاتی دربارهٔ سبب و نحو قرآن (ترجمه، پی‌نوشت و ملاحظات جامعه‌شناختی).  
(Chicago University. Oriental Institute Library. 3\557–558).

Busse, Heribert

۱۷. بوسه، هربرت

تاریخچه

وی در ۲۶ آوریل سال ۱۹۲۶م در دودراشتات (آلمان) به دنیا آمد. ۱۹۴۸

تحصیلات دبیرستانی را به پایان رساند. در سال ۱۹۵۶ موفق به اخذ درجه دکتری از دانشگاه ماینتس گردید. از ۱۹۵۶ تا ۱۹۶۳ دستیار علمی در دانشگاه هامبورگ و در ۱۹۶۴ و ۱۹۶۵ کارشناس انستیتوی شرق‌شناسی آلمان در بیروت بود. ۱۹۶۵ رساله استادی خود را نگاشت و از همان موقع تا ۱۹۷۰ استاد دانشگاه هامبورگ بود. در ۱۹۷۰ و ۱۹۷۱ استاد میهمان در دانشگاه بردو، از ۱۹۷۱ تا ۱۹۷۳ استاد دانشگاه بوخوم، از ۱۹۷۳ استاد دانشگاه کیل و سپس در ۱۹۸۰ و ۱۹۸۱ همکار پژوهشی انستیتوی پژوهش‌های دانشگاه بیت المقدس گردید. بوسه عضو انجمن شرق‌شناسی و انجمن فلسطینی آلمان بود.

مهم‌ترین آثار

1. «Herrschartypen im Koran», Die islamische welt Zwischen Mittelalter und Neuzeit, festschrift für H. R. Roemer. Beirut: 1979, 56 – 80.

۱. حکمرانان در قرآن.

2. «The Arab conquest in Revelation and politics», Israel oriental studies 10, 1980, 14 – 20.

۲. پیروزی عرب در وحی و سیاست.

3. «Das leben Jesu im Koran», Christiana Albertina 15, 1981, 15 – 25.

۳. مسیح در قرآن.

4. «Das Gleichnis von sämann in Koran», pro Memoria, des studienjahr der Dormition Abbey auf dem berg sion in Jerusalem, ed. Laurentius klein und Immanuel Jacobs, Jerusalem: 1983, 177 – 197.

۴. تمثیل کشتکار در قرآن.

(Chicago University. Oriental Institute Library. 3\808).

۱۸. بول، فرانتس Buhl, Franz

تاریخچه

وی در ۶ سپتامبر سال ۱۸۵۰م در کپنهاگ (دانمارک) به دنیا آمد. در دانشگاه کپنهاگ درس الهیات خواند و ۱۸۷۴ لیسانس گرفت. در سال ۱۸۷۶ به آلمان رفت و ۱۸۷۸ با ارائه پایان‌نامه‌ای با عنوان پژوهشی در تاریخ زبان و نحو عربی موفق به اخذ درجه دکتری از دانشگاه لایپزیگ گردید. از ۱۸۸۰ تا ۱۸۹۰ مدرس کتاب مقدس عهد عتیق در دانشگاه کپنهاگ بود. از ۱۸۹۰ تا ۱۸۹۸ در دانشگاه لایپزیگ و از ۱۸۹۸ تا ۱۹۳۲ در دانشگاه کپنهاگ استاد زبان‌های سامی بود. بول عضو مجمع علمی عربی دمشق بوده است. وی در ۲۴ سپتامبر سال ۱۹۳۲ درگذشت.

مهمترین آثار

1. Muhammeds religiose Forkyndelse efter Quranen. Kobenhavn: J.H. Schultz, 1924.

۱. دعوت دینی حضرت محمد ﷺ در قرآن.

2. «Über Vergleichen und Gleichniss im Quran», AO 2, 1924, 1–11.

۲. درباره استعاره ها و تمثیل ها در قرآن.

3. - «Zur Kuranexegesc», AO 3, 1925, 97–108.

۳. درباره تفسیر قرآن.

4. «Die Schrift und was damit zlusammenhängt im Quran» Oriental Studies Paul Haupt. 1926, 364–373.

۴. خط و رابطه آن با قرآن.

(Encyclopaedia Judaica. 4\1468; London University. School of oriental and African Studies. Library. 2\147–148).

۱۹. بیج لفلد، ویلم. Bijlefeld, Willem A.

تایخچه

وی در ۸ مه سال ۱۹۲۵م در توبلو (اندونزی) به دنیا آمد. ۱۹۴۶ از دانشگاه گرونینگن هلند لیسانس الهیات گرفت. در سال ۱۹۴۷ و ۱۹۴۸ در دانشگاه لیدن به تحقیق پرداخت. ۱۹۵۰ از دانشگاه گرونینگن و ۱۹۵۹ از دانشگاه اوترشت درجه دکتری الهیات و مطالعات اسلامی دریافت کرد. از ۱۹۵۰ تا ۱۹۵۵ سرپرست دانشجویان خارجی در دانشگاه لیدن، از ۱۹۵۹ تا ۱۹۶۴ مشاور پروژه اسلام در افریقا (نیجریه شمالی) و از ۱۹۶۴ تا ۱۹۶۶ استادیار زبان عربی و مطالعات اسلامی در دانشگاه ابادان و مدیر پروژه اسلام در افریقا (آبادان) در مرکز مطالعاتی پیربنیگنوس بود. از ۱۹۶۶ تا ۱۹۶۸ دانشیار مطالعات اسلامی، از ۱۹۶۸ استاد، از ۱۹۶۹ مدیر بنیاد مذهبی هارتفرد، از ۱۹۶۷ ویراستار نشریه جهان اسلام و عضو هیأت ویراستاران نشریه مذهب افریقا در لیدن بود.

مهمترین آثار

1. Some Observations of the Quranic Use of the Terms Prophet and Apostle. 1\1969.

۱. تأملاتی چند درباره اصطلاحات قرآنی پیامبر و رسول.

2. «Some Recent Contributions to Quranic Studies: Selected

Publications in English, French, and German, 1964–1973», MW 64, 1974, 79–102, 172–179, 259–274.

۲. برخی مقالات تازه در زمینه مطالعات قرآنی، گزیده نشریات به زبان انگلیسی، فرانسوی و آلمانی، ۱۹۶۴–۱۹۷۳.

(Directory of American Scholars. 4\33; Chicago University. Oriental Institute Library. 3\364).

۲۰. **بیشای، ویلسن**. Bishai, Wilson B.

تاریخچه

وی که از اهالی امریکا بود در ۱۸ مه سال ۱۹۲۳م در ایالت منیه (صعید مصر) دیده به جهان گشود. در سال ۱۹۵۳ لیسانس از یونیون کالج کلمبیا، ۱۹۵۴ فوق لیسانس از مدرسه الهیات سونت دی ادونتیست و ۱۹۵۹ از دانشگاه جانز هاپکینز درجه دکتری دریافت کرد. ۱۹۵۹ و ۱۹۶۰ مدرس زبان های سامی در دانشگاه ویسکانسین، از ۱۹۶۰ تا ۱۹۶۶ استادیار مطالعات خاورمیانه ای در مدرسه بین المللی مطالعات پیشرفته دانشگاه جانز هاپکینز، از ۱۹۶۲ تا ۱۹۶۶ مربی امور خارجه انستیتوی پژوهش های دینی خاورمیانه ای و شمال افریقا و از ۱۹۶۶ مربی مطالعات عربی در هاروارد بود. ویلسن عضو انجمن شرق شناسی و انجمن زبان شناسی امریکا، انستیتوی خاورمیانه ای، انجمن تاریخ امریکا، انجمن مطالعات خاورمیانه ای و انجمن معلمان عربی امریکا بوده است.

مهم ترین اثر

«A Possible Coptic Source for A Quranic Text», JAOS 91, 1971, 125–128.

منبعی احتمالاً قبطی برای متنی قرآنی.

(Directory of American Scholars. 3\43–44; Chicago University. Oriental Institute Library. 3\389).

## منابع

1. Brockhaus Enzyklopädie. In zwanzig Banden, siebzebnte völlig neu bearbeitete. Aufl. Des grossen Brockhaus. Wiesbaden: Brockhaus, 1966.
2. Buckland, Charles Edward. Dictionary of Indian Biography. Dehli: S.B. Singh, Indological Book House, Varanasi, 1971.
3. Burton, John. The collection of the Qurān, Cambridge University Press, Cambridge 1977.
4. Chicago University. Oriental Institute Library. Catalog of the Oriental Institute Library University of Chicago. Boson: G.K Hall, 1970.
5. Directory of American Scholars. Edited by Jaoues Cattell Press, New York, London: R.R.Bowker, 1974.
6. Encyclopaedia Judaica. Jerusalem: Encyclopaedia Judaica, 1974.
7. Encyclopaedia of the Qurān. Brill: Leiden, 2001
8. Great Soviet Encyclopaedia. A.M.Prokhorov, editor in chief. New York: Macmillan, 1973.
9. Der Grosse Duden–Lexikon. In act Banden, Hrsg. Und bearb. Von der Leaibonredaktion des Bibliographischen Instituts. Mannheim: Bibliographisches Instituts Lexikonverlag, 1964–70, 10V.
10. Haykakan Sovetakan Hanragitaran. Haykakan SSH gitutiinneri. Akademia, Yerevan: 1974.
11. London University. School of oriental and African Studies. Library. Library Catalogue. Boston: G.K.Hall, 1963.
12. Meyers Enzyklopädisches Lexikon. In 25 Banden. Mit 100

Siegnierten sonder beitr. 9., Vollig. Neu bearb. Aufl. Mannheim, Wien, Zurich: Bibliographisches Inst. 1971.

13. Miliband, C.D. Biobibliographic Dictionary of Soviet Orientalists. Moscow: 1975.

14. The New Encyclopaedia Britannica. 15 th. ed. Chicago: Encyclopaedia Britannica, Inc. Helen Hemingway Benton, 1972.

15. Robert, Paul. Dictionnaire universelles des nouns propres alphabetique et analogique. Paris: Societe du Nouveau Littre, 1974.

16. Archiv für Orientalforschung. Internationale Zeitschrift für die Wissenschaft von Altem Orient. Herausgegeben von Ernsts. Berlin: F.Weidner, 1923.

17. Archive Orientalni. Journal of the Czechoslovak Oriental Institute. Prague: 1929.